

Україна у фокусі

26 жовтня – 1 листопада

2015 року

ЗМІСТ

<i>I. Огляд політичних подій за тиждень.....</i>	<i>3</i>
<i>II. Аналітична довідка.....</i>	<i>5</i>
<i>МІСЦЕВІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ПОПЕРЕДНІ ПОЛІТИЧНІ ПІДСУМКИ</i>	<i>5</i>

I. Огляд політичних подій за тиждень

**26
ЖОВТНЯ**

У неділю, 25 жовтня, в Україні відбулися місцеві вибори. Обрання депутатів обласних, районних, міських і районних у містах рад вперше відбувалось за пропорційною системою з відкритими партійними списками. А сільських і селищних рад – за мажоритарною. За попередніми даними ЦВК, явка в Україні склала понад 46%. Найменш активними були виборці на Донбасі. Вибори в Маріуполі і Красноармійську Донецької області були зірвані. Експерти підрахували, що до більшості місцевих рад увійшли партії проєвропейської орієнтації. Спостерігачі ОБСЄ наголосили, що нинішні вибори продемонстрували дотримання демократичного процесу.

Сепаратисти ввечері здійснили обстріл позицій Збройних сил України в районі Опитного і Пісків поблизу Донецька. Про це йдеться в повідомленні прес-центру штабу АТО. У результаті цього обстрілу загинув український військовий.

Українського консула вперше за півтора року допустили до українських громадян Станіслава Клиха та Миколи Карпюка, яких Російська Федерація утримує у чеченській в'язниці. Адвокат Ілья Новіков повідомив, що консул засвідчив шрами у політв'язнів від півторарічних тортур й поінформував про це через дипломатичні канали. Крім того, за словами адвоката, хлопців підбадьорило те, що Україна розглядає їх як політв'язнів. Також суд офіційно залучив Віру Савченко як громадського захисника Клиха і Карпюка. .

До Міжнародного кримінального суду в Гаазі передано матеріали щодо воєнних злочинів проти людяності в Україні. Матеріали передала організація «Міжнародне партнерство з прав людини». Документи містять понад 300 свідчень жертв і свідків, зібраних в рамках проекту, спрямованого на недопущення безкарності за серйозні злочини, скоєні під час війни в східній Україні.

**27
ЖОВТНЯ**

Українська делегація в Мінську оприлюднила проект документа, що регламентує застосування українських законів до місцевих виборів на непідконтрольних Києву територіях Донбасу.

**28
ЖОВТНЯ**

Громадські активісти разом із народними депутатами пікетували Генпрокуратуру з вимогою від генпрокурора Віктора Шокіна виконати вимоги, без яких Україна не зможе отримати безвізовий режим з ЄС. Зокрема, активісти вимагали замінити чотирьох членів конкурсної комісії з обрання антикорупційного прокурора, яких від Генпрокуратури призначив Віктор Шокін. На думку експертів Центру протидії корупції, ця четвірка прокурорів не відповідає критеріям високого професіоналізму і бездоганної репутації.

**29
ЖОВТНЯ**

Дев'ять полонених звільнено з полону. Про це на своїй сторінці у Twitter написав Президент України Петро Порошенко. Обмін відбувся у присутності Червоного Хреста на мосту біля міста Щастя.

30
ЖОВТНЯ

Лише в 5 із 35 міст, в яких кількість виборців становить 90 тисяч або більше осіб, було визначено переможця на виборах міського голови. Серед них – Слов'янськ, Лисичанськ, Одеса, Тернопіль і Харків. Про це на своїй сторінці у Фейсбуку написав аналітик Громадянської мережі "ОПОРА" Олександр Ключев. У 29 з 35 міст 15 листопада відбудеться другий тур (повторне голосування), за результатами якого буде визначено нових мерів.

У другий тур на виборах київського міського голови вийшли чинний мер столиці Віталій Кличко (353 тис. голосів) і народний депутат Борислав Береза (77 тис. голосів), який ішов на вибори від "Партії рішучих громадян", хоча до останнього часу співпрацював з УКРОПом.

Проросійські бойовики обстріляли позиції українських військових у районі населеного пункту Піски Донецької області. Одного військового вбито.

31
ЖОВТНЯ

СБУ затримала лідера партії УКРОП, кандидата у мери Києва і найближчого соратника олігарха Ігоря Коломойського Геннадія Корбана. Основні статті кримінального кодексу України, за якими проводиться спільна широкомасштабна спецоперація ГПУ та СБУ, – розкрадання майна та викрадення людей. Про це на спільному брифінгу повідомили представники ГПУ та СБУ. Зокрема у заяві двох відомств йдеться про те, що вивчається причетність Корбана до керівництва організованим злочинним угрупованням.

Правоохоронці вилучили близько 1,5 мільйона гривень під час обшуків у приміщеннях партії УКРОП в Дніпропетровську, а також 40 млн грн, які формально повинні були бути у благодійному фонді, який збирав допомогу для бійців АТО. За словами речника СБУ Олени Гітлянської, через цей благодійний фонд, а також за допомогою інших незаконних операцій, фінансувалася фактично приватна армія, яка формально називалася особистою охороною. Вона також повідомила, що під час обшуку знайшли печатки фіктивних фірм, зброю, засоби спостереження та прослуховування.

Затримання Геннадія Корбана є відвертою провокацією з метою політичного тиску. Про це заявив адвокат Корбана Олексій Шевчук. За словами юриста, зараз відсутні документи, які давали б підстави говорити про законність дій правоохоронців. Адвокат наголосив, що Корбана затримали вдома без рішення суду і не пояснили йому, що і чому відбувається.

Автомайдан здійснив автопробіг до будинку Петра Порошенка в Києві, щоб вимагати відставки Генпрокурора Віктора Шокіна. В акції взяло участь понад 100 автомобілів. Як заявили організатори акції, Президент належним чином не відреагував на критику громадськості та дипломатів, тому стає очевидним, що боротьба з корупцією в Україні та спрощення безвізового режиму з ЄС гальмується Генпрокурором Шокіним за мовчазної згоди Президента України.

1
листопада

Генпрокуратура оголосила Геннадію Корбану підозру за статтею про створення злочинного угруповання. Про це заявив прокурор Генпрокуратури Владислав Куценко. За його словами, Корбану оголошено ще три підозри: привласнення грошових коштів у особливо великих розмірах, викрадення людей (громадських діячів) та угон автомобільного транспорту.

II. Аналітична довідка

МІСЦЕВІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ПОПЕРЕДНІ ПОЛІТИЧНІ ПІДСУМКИ

25 жовтня 2015 року в Україні відбулися чергові місцеві вибори. Громадяни України обирали новий склад депутатів місцевих рад (обласних, районних, міських, сільських, селищних) та відповідних голів сіл, селищ та міст. Особливістю цьогорічної кампанії з місцевих виборів є те, що проходили вони відповідно до нового закону «Про місцеві вибори», який було ухвалено влітку цього року. Цілком прогнозовано, місцеві вибори не проводились на непідконтрольних Україні територіях анексованого Криму та окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Крім того, Центральна виборча комісія попередньо встановила неможливість проведення виборів 25 жовтня 2015 року до 91 місцевої ради Донецької області та 31 місцевої ради Луганської області, що територіально були розташовані близько до зони бойових дій на Донбасі. Безпосередньо в день голосування в силу технічних причин вибори так і не розпочалися в Маріуполі та Красноармійську, тоді як в місті Сватове Луганської області вибори були визнані недійсними через помилки у виборчих бюлетенях. Загалом у місцевих виборах в Україні, за даними ЦВК, взяли участь майже 13,8 млн громадян, що становить приблизно 46,6% загальної кількості виборців. Під час виборчої кампанії як міжнародні спостерігачі, так і спостерігачі Комітету виборців України (КВУ) зафіксували понад півтори тисячі порушень виборчого законодавства. Однак більшість порушень, за даними того ж таки КВУ, носили швидше процедурний та технічний характер, що не могло суттєво вплинути на кінцеві результати виборів. Відтак, спостерігачі від ОБСЄ, вказуючи на зафіксовані проблеми цих виборів, загалом відзначили «дотримання демократичного процесу» в ході місцевих виборів в Україні 2015 року.

ЦВК має визначити остаточні результати місцевих виборів до 4 листопада 2015 року та оприлюднити ці результати протягом наступних п'яти календарних днів (не пізніше 9 листопада). Проте попередні дані підрахунку голосів, так само як і дані екзит-полів, проведених у день голосування, дають підстави вже сьогодні говорити бодай про попередні результати, основні тенденції та ймовірні політичні наслідки цьогорічної виборчої кампанії з місцевих виборів в Україні.

Якими ж є попередні результати цих місцевих виборів та які довгострокові виклики можуть постати перед провладною політичною силою вже у післявиборчий період?

Передовсім варто відзначити, що в результаті цих виборів найімовірніше ані пропрезидентській, ані будь-якій іншій політичній силі не вдасться закріпити монопольних позицій домінування на рівні обласних чи місцевих рад в загальноукраїнських чи регіональних масштабах. Ця ситуація доволі відчутно контрастує із результатами попередніх місцевих виборів 2010 року, коли провладна «Партія регіонів» закріпила монопольні позиції на рівні обласних рад практично в усіх регіонах за винятком 5 західних регіонів України.

Пропрезидентській партії «БПП-Солідарність», за попередніми даними, на цих місцевих виборах вдалося здобути перемогу в Києві та на виборах до щонайменше 14 обласних рад. Проте відносна перемога швидше за все не дасть змоги їм монопольно контролювати відповідні місцеві ради. Найімовірніше пропрезидентській політичній силі доведеться домовлятися із іншими партіями, аби сформувати більшість на рівні відповідних місцевих рад. Загалом можна говорити, що партія «БПП-Солідарність», хоча й, очевидно, не здобула бажаних результатів на цих місцевих виборах, спромоглася певною мірою втримати свої електоральні позиції та, що не менш важливо, здобути представництво в усіх регіонах країни. Такий результат є достатньо переконливим особливо, якщо взяти до уваги гостру критику влади з боку опозиційних політичних сил під час цьогорічної виборчої кампанії. В цьому контексті доцільно також відзначити той факт, що відчутне загострення соціально-економічних проблем в Україні протягом останнього року значно меншою мірою позначилось на рейтингу пропрезидентської політичної сили в ході цих виборів, тоді як політична сила нинішнього прем'єр-міністра Арсенія Яценюка «Народний фронт» зазнала катастрофічного падіння рейтингу і у зв'язку з цим не брала участі у завідомо програшній для неї кампанії з місцевих виборів.

На противагу провладним політсилам, партії помірковано-опозиційного табору – передовсім ВО «Батьківщина» та «Опозиційний блок» – доволі прогнозовано зміцнили свої регіональні електоральні позиції в результаті місцевих виборів, особливо якщо порівнювати їх із результатами минулорічної кампанії з виборів до Верховної Ради України. ВО «Батьківщина» змагалась із пропрезидентським блоком та партією «Самопоміч» передовсім у центральних та західних регіонах України, тоді як «Опозиційний блок» отримує представництво на рівні місцевих рад у південно-східних регіонах України. Щоправда, жодна з вище названих опозиційних партій не спромоглася здобути переважної більшості голосів виборців у своїх базових регіонах. Враховуючи малосприятливу поточну соціально-економічну ситуацію в Україні та повільний темп реформ, які й були основним предметом нищівної критики з боку опозиційних сил, можна говорити про доволі сумнівний «успіх» поміркованої опозиції на цих місцевих виборах в Україні.

Цікаві результати цьогорічні місцеві вибори в Україні обіцяють для більш радикального крила опозиційних політичних сил. Так, наприклад, справжнього фіаско в ході цих виборів найімовірніше зазнає «Радикальна партія Ляшка», яка, відповідно до попередніх даних, матиме більш-менш відчутне представництво лише на Чернігівщині. Важко сказати, чи є такий маловтішний результат партії, що нині має представництво в українському парламенті, результатом доволі кволої агітаційної кампанії в цих виборчих регіонах чи наслідком достатньо гучного нещодавнього

корупційного скандалу за участю одного з високопоставлених представників даної політичної сили. Однак, очевидно, що «радикали» матимуть вкрай обмежений потенціал впливу на регіональну політику за підсумками цих виборів.

В той час, як «ляшківці» відходять на другий план, інші не менш запеклі «борці з режимом» із націоналістичної партії ВО «Свобода», які минулого року опинились поза парламентом через нездатність подолати 5-відсотковий прохідний бар'єр, на цьогорічних місцевих виборах демонструють неочікувано високий результат традиційно в західних регіонах України (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська області), а також, швидше за все, матимуть представництво в місцевих радах Полтави та Києва. Зміцненням своїх позицій ВО «Свобода», очевидно, має завдячувати не тільки відносною радикалізацією певного сегменту розчарованих у нинішній владі громадян, але також і тому факту, що у цьогорічних виборчих перегонях не брав участі «Правий сектор», який останнім часом виступав чи не найголовнішим конкурентом «Свободи» в середовищі симпатиків націоналістичної ідеології. Попередні соціологічні дослідження (зокрема, вересневі дослідження КМІС) вказували на достатньо високі рейтингові позиції «Правого сектору» (близько 5%)¹, що дозволяє робити припущення про капіталізацію цьогорічного рейтингу ВО «Свободи» на місцевих виборах, поміж іншого, за рахунок голосів потенційного електорату партії «Правий сектор». Поряд з цим варто відзначити обмежений потенціал впливу на рейтинг ВО «Свободи» нещодавніх резонансних трагічних подій під Верховною Радою 31 серпня 2015 року, причетність до яких правоохоронні органи приписували, зокрема, цій політичній силі.

Ще одним важливим попереднім результатом цієї виборчої кампанії є поява та закріплення на місцевому рівні нових впливових регіональних політичних проєктів, як, наприклад, партії «Наш край» на Чернігівщині чи «Відродження» на Харківщині, партії «Укроп» у Дніпропетровській та Волинській областях, «Єдиного центру» на Закарпатті або «За конкретні справи» на Хмельниччині. В перспективі деякі з цих регіональних партій мають потенціал кинути виклик нинішнім партіям загальноукраїнського масштабу, зокрема, тим з них, що мають парламентське представництво, а на нинішньому етапі – стати впливовими та незамінними гравцями регіональної політики, з якими провладним партіям доведеться домовлятися, аби втримати контроль за політичним процесом на місцевому рівні в Україні. Політична лояльність регіональних партій може стати, зокрема, предметом торгу впливових місцевих еліт чи олігархів, що стоять за цими політичними проєктами, із центральною владою в Києві.

В будь-якому разі потреба домовлятися та шукати політичних компромісів найімовірніше буде визначальною у поствиборчий період для партій, представлених в органах місцевого самоврядування в Україні. При цьому найбільша політична інтрига цього періоду полягатиме у тому, які саме партії утворюватимуть більшість у місцевих радах різних регіонів? Для пропрезидентської політичної сили «БПП-Солідарність», що матиме найбільш широке представництво в загальноукраїнському розрізі, цілком природним було б прагнення відтворити коаліційний формат нинішнього парламентського зразка (принаймні там, де це можливо) із умовно проєвропейськими політичними силами у місцевих радах. Передовсім в цьому контексті утворення більшості в місцевих радах партнерами провладної сили могли

¹ Соціально-політична ситуація в Україні: Вересень 2015 року (Київський міжнародний інститут соціології) <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=548&page=1>

би стати ВО «Батьківщина» та партія «Самопоміч» та, можливо, представники деяких регіональних політичних проектів («Наш край», «Довіряй ділам», «Єдиний центр» тощо). Але чи погодяться вище зазначені політичні сили на об'єднання із провладною партією? Відповідь на це питання залежить насамперед від довгострокових стратегічних цільових орієнтирів потенційних партій-партнерів. З одного боку, можливість участі у перерозподілі влади на місцевому рівні та доступ до фінансових ресурсів відкриває для цих політичних сил привабливі перспективи, що в світлі вже розпочатих процесів перерозподілу влади та фінансових ресурсів на користь місцевої влади видаються ще більш привабливими. З іншого боку, партнерство із провладною політичною силою («БПП-Солідарність») на локальному рівні для опозиційних політичних сил означатиме додаткові іміджево-репутаційні втрати та може стояти на перешкоді в досягненні більш стратегічних цілей – домагання переобрання нинішнього складу Верховної Ради. В цьому потенційно можуть бути зацікавлені ті політичні сили, які не задоволені своєю нинішньою «вагою» в парламенті (як-то «Батьківщина») або взагалі не представлені там на сьогодні (ВО «Свобода» або регіональні партії). Якщо політичні партії, що позиціонують себе як опозиційні, справді зацікавлені у тому, аби закріпити свій теперішній результат вже на можливих дострокових парламентських виборах, то співпраця із провладною політичною силою видаватиметься для них скоріше контрпродуктивною.

Висновки

Таким чином, цьогорічні місцеві вибори в Україні стали останнім електоральним циклом в процесі оновлення політичних еліт в постмайданний період (після президентських та парламентських виборів 2014 року). Попередні результати цієї виборчої кампанії засвідчують певну зміну картини електоральних уподобань з часів парламентських виборів 2014 року. На тлі соціально-економічних проблем та повільного темпу проведення реформ в Україні позиції провладної політичної сили, хоча і втрималися на достатньо високому рівні, вже не виглядають настільки переконливими як під час минулорічних парламентських виборів. Натомість, позиції як поміркованого, так і більш радикального крила політичної опозиції дещо зміцнилися в результаті цих місцевих виборів, проте не настільки, аби дозволити останнім отримати монопольні позиції на рівні органів місцевого самоврядування в Україні. Одночасно ці вибори ознаменували появу та закріплення у низці регіонів України впливових регіональних проектів, що, очевидно, відіграватимуть важливу роль у політичних процесах на місцях. Із зазначеного вище загалом випливає, що необхідність домовлятися та шукати компроміси задля утворення коаліційної більшості в місцевих радах буде визначальною після цих місцевих виборів. Щоправда, реальна можливість утворення провладної більшості на місцевому рівні може бути обмежена потенційною «політизацією» тих опозиційних політичних сил, що покращили свої електоральні позиції внаслідок цих місцевих виборів та відповідно можуть бути зацікавлені у «перезавантаженні» нинішнього складу Верховної Ради України.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Олексій Гарань

Марія Золкіна

Руслан Кермач

Олексій Сидорчук

Редактор випуску: Ірина Філіпчук